

Отримано: 12 квітня 2019 року

Прорецензовано: 20 травня 2019 року

Прийнято до друку: 23 травня 2019 року

e-mail: ann_kos@mail.ru

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-23-26

Косенко А. В. Фреймова репрезентація концепту BEAUTY. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 23–26.

УДК 811.111 '0:159. 955

Косенко Анна Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ФРЕЙМОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ BEAUTY

У статті розглядається поняття фреймового аналізу у концептології, його роль для розкриття механізмів концептуалізації понять та явищ навколишньої дійсності, унаочнення картини внутрішньої ієрархії в концептосферах, побудови фреймових моделей концептів, показу співвідношення концептуальних та мовних структур. На основі проведеного аналізу словникових дефініцій лексеми beauty як найбільш узагальненого позначення концептуалізованого англомовною спільнотою поняття краси та суміжних з нею її синонімічних її номінативних одиниць, було змодельовано фреймову модель концепту BEAUTY, яка відображає його структуру, а також механізми та принципи функціонування у мовному та ментальному просторі сучасної англійської мови.

Ключові слова: концепт, концептосфера, фрейм, фреймовий аналіз, слот, субфрейм.

Anna Kosenko,
PhD, Associate Professor, Yuri Fedkovych Chernivtsi National University

FRAME REPRESENTATION OF THE CONCEPT BEAUTY

The article deals with the notion of frame analysis in conceptology, its role for the disclosure of the mechanisms of conceptualization, the visualization of the internal hierarchy in the conceptual fields, the construction of frame concept models and the correlation of the conceptual and linguistic structures. In modern linguistic research, the notion of conceptual analysis is understood as an analysis of the verbalized concepts aimed at identifying conceptual features with the help of the values of units that represent this concept. On the basis of the analysis of the lexeme beauty as the most generalized nomination of beauty, conceptualized by English-speaking community, and related to it synonymous nominative units, a frame model of the concept BEAUTY that reflects its structure, as well as the mechanisms and principles of functioning in the language and the mental space of contemporary English, was reconstructed. In terms of frame analysis, the concept BEAUTY is structured as eight first-level subframes. By analyzing them using the English thesaurus as a source of systematized and organized information, we work out a network of the second level subframes and the slots that they fill. The results of the research may serve as a basis for investigating other conceptual units in terms of frame analysis.

Key words: concept, conceptual sphere, frame, frame analysis, slot, subframe.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки, зважаючи на її чітко спрямовану антропологічну спрямованість, виникає потреба у пошуку шляхів візуалізації когнітивних структур, виявленні співвідношення мовних та когнітивних структур.

Актуальність дослідження. Сьогодні фреймовий аналіз стає популярним серед концептологів, оскільки надає ключ до розкриття механізмів концептуалізації понять та явищ навколишньої дійсності [6], робить наочною картину внутрішньої ієрархії в концептосферах, дозволяє побудувати фреймову модель та представити її у вигляді графа для кожного концепту, показує співвідношення концептуальних та мовних структур [4]. Вміння та необхідність будувати фрейми є однією з когнітивних здатностей людини [9; 5].

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Візуалізація концептуальних структур на сьогодні є одним з ключових завдань, на розв'язання якого спрямована більшість розвідок у сфері когнітивної лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За допомогою фреймового аналізу реконструйовано структуру концептів SOLIDARITÄT та WOHNSTAND [5], досліджено основні соціальні ролі та статуси жінки вікторіанської доби [3], відтворено об'єктивне уявлення про ядро датської політичної свідомості [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Можливості фреймового моделювання як елементу концептуального аналізу не використовується повною мірою в ході сучасних лінгвістичних досліджень.

Новизна. Концепти, що віддзеркалюють етичну та естетичну оцінку загалом та концепт BEAUTY зокрема, на жаль, рідко перебувають у фокусі лінгвістичних досліджень, хоча є важливим компонентом мовної та концептуальної картин світу.

Методологічне або загальнонаукове значення. Дослідження спрямоване на розвиток нових методик концептуального аналізу.

Викладення основного матеріалу. Базуючись на твердженні про те, що у сучасних лінгвістичних дослідженнях поняття концептуального аналізу розуміється як аналіз вербалізованих концептів, направлений на виявлення концептуальних ознак за допомогою значення одиниць, які репрезентують даний концепт [2; 3-4], ставимо за мету окреслити фреймову структуру концепту BEAUTY на основі матеріалу дослідження, взятого з лексикографічних джерел.

На основі проведеного аналізу словникових дефініцій лексеми beauty видається можливим вибудувати загальну модель феномену краси в англійській мові, представлену у вигляді фрейму.

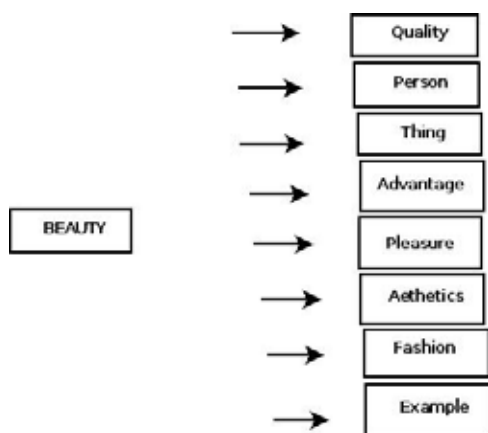

Рис. 1. Фреймова структура концепту beauty

Отже, у термінах фреймового аналізу концепт BEAUTY структурується на основі восьми субфреймів першого рівня.

Далі, аналізуючи субфрейми першого рівня послуговуючись тезаурусом англійської мови [7] як джерелом систематизованої та організованої інформації, виявляємо мережу субфреймів другого рівня та слотів, які вони заповнюють.

Субфрейм першого рівня *Quality* охоплює субфрейми другого рівня *Standard*, *Excellence* та *Feature*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Standard* передають рівень, цінність чогось (*Class*, *Grade*, *Rank*, *Level*, *Value*), певний вид чогось (*Sort*, *Type*, *Kind*, *Variety*): *For Marianne, however – in spite of his incivility in surviving her loss – he always retained that decided regard which interested him in everything that befell her, and made her his secret standard of perfection in woman; – and many a rising beauty would be slighted by him in after-days as bearing no comparison with Mrs. Brandon /Jane Austen/*. Субфрейм другого рівня *Excellence* репрезентує певні вміння та навички (*Talent*, *Skill*, *Virtuosity*, *Craftmanship*), досконалу форму, винятковість та незрівнянність (*Superiority*, *Worth*, *Distinction*, *Incomparability*): *Papa, my darling, gave you your blue eyes and soft brown hair: he gave you the oval of your face and the regularity of your lineaments: the outside he conferred: but the heart and the brain are mine: the germs are from me, and they are improved, they are developed to excellence /Charlotte Bronte/*. Субфрейм другого рівня *Feature* експлікує певні особистісні характеристики (*Trait*, *Attribute*, *Point*) та певний бік предмету чи явища (*Point*, *Aspect*, *Side*): *A disagreeable feature of this otherwise satisfactory condition of things was the necessary secrecy: the transfer of the luncheon, for example, had to be made at some distance from the madding crowd, in a wood; and I blush to think of the many other unworthy subterfuges entailed by the situation /Ambrose Bierce/*.

Субфрейм першого рівня *Person* конституюється субфреймами другого рівня *Human* та *Society*. Субфрейм другого рівня *Human* заповнює низку слотів, які підкреслюють недосконалість людини (*Mortal*) або її приналежність до певного угруповання (*Race*), живих істот (*Being*): *This was the Debate; she brings Reason on both sides: Against the first, she sets the Shame of a Violated Vow, and considers, where she shall shew her Face after such an Action; to the Vow, she argues, that she was born in Sin, and could not live without it; that she was Human, and no Angel, and that, possibly, that Sin might be as soon forgiven, as another; that since all her devout Endeavours could not defend her from the Cause, Heaven ought to execute the Effect; that asshewing her Face, so she saw that of Henault always turned (Charming as it was) towards her with love; what had she to do with the World, or car'd to behold any other? /Aphra Behn/*. Субфрейм другого рівня *Society* заповнює слоти, які описують роль та становище людини у суспільстві (*Class*), приналежності до певної групи (*Community*, *Company*): *The fundamental principles on which our society is founded settle for all time the strifes and misunderstandings which in your day called for legislation /Edward Bellamy/*.

Субфрейм першого рівня *Thing* охоплює такі субфрейми другого рівня як *Object*, *Property*, *Equipment*, *Activity*, *Thought*, *Remark*, *Incident*, *Situation*, *Fact*, *Characteristic*, *Preference*, *Interest*, *Popularity*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Object* характеризують матеріальний предмет чи об'єкт (*Item*), щось, чого бажано або необхідно досягнути (*Target*): *The subject was continued no farther: and Marianne remained thoughtfully silent, till a new object suddenly engaged her attention /Jane Austen/*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Property* передають матеріальну аксіологію (*Possession*, *Building*) чи певну характеристику (*Trait*): *Their estate was large, and their residence was at Norland Park, in the centre of their property, where, for many generations, they had lived in so respectable a manner, as to engage the general good opinion of their surrounding acquaintance /Jane Austen/*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Equipment* (*Apparatus*, *Stuff*, *Resource*) передають набір матеріальних засобів, що слугують ресурсом для досягнення певної мети: *He passed to Decoud, standing knee-deep alongside, one of the two spades which belonged to the equipment of each lighter for use when ballasting ships /Joseph Conrad/*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Activity* (*Bustle*, *Pursuit*, *Occupation*) експлікують поняття діяльності, напруженої на досягнення певної мети: *The figure of the man sat the figure of the horse, straight and soldierly, but with the repose of a Grecian god carved in the marble which limits the suggestion of activity /Ambrose Gwinnett Bierce/*. Слоти, які конституюють субфрейм другого рівня *Thought* (*Idea*, *Hope*, *Contemplation*, *Compassion*) репрезентують мережу абстрактних понять, які відображають ознаки ментального світу індивіда: *A great deal too handsome, in my opinion, for any place they can ever afford to live in. But, however, so it is. Your father thought only of them /Jane Austen/*. Слоти субфрейму другого рівня *Remark* (*Comment*, *Attention*, *Declaration*, *Observation*) виражають мережу суджень, ставлення мовця до фактів, предметів та явищ навколишнього світу, увагу до них: *But they would have been improved by some share of his frankness and warmth; and her visit was long enough to detract something from their first admiration, by shewing that though perfectly well-bred, she was reserved, cold, and had nothing to say for herself beyond the most commonplace inquiry or remark /Jane Austen/*. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Incident* (*Event*, *Disturbance*, *Excitement*) відображають як певний хід подій, так і ставлення мовця до нього:

The incident recalled him to a sense of the situation, and again his eyes sought the upright coffin, now illuminated by the moon for half its length /Ambrose Gwinnett Bierce/. Слоти субфрейму другого рівня *Situation (Circumstance, Fact, Location, Job)* репрезентують все багатоманіття аспектів та сторін певного стану речей: *Several wealthy and benevolent individuals in the county subscribed largely for the erection of a more convenient building in a better situation; new regulations were made; improvements in diet and clothing introduced; the funds of the school were entrusted to the management of a committee* /Charlotte Bronte/. Слоти субфрейму другого рівня *Fact (Reality, Detail, Event)* відображають стан речей, що склався в навколишньому світі, характеризує його: *Of course I did not – I had never heard of him before; but the old lady seemed to regard his existence as a universally understood fact, with which everybody must be acquainted by instinct* /Charlotte Bronte/. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Characteristic (Peculiarity, Attribute, Aspect, Habit)* відображають набір ознак, притаманних предметам та явищам навколишнього світу: *Yes; these four evenings have enabled them to ascertain that they both like Vingun better than Commerce; but with respect to any other leading characteristic, I do not imagine that much has been unfolded* /Jane Austen/. Слоти субфрейму другого рівня *Preference (Inclination, Taste, Selection, Priority)* репрезентують пріоритетність, більшу вагу певних явищ чи подій для індивіда, їх винятковість: *Marianne, who had never much toleration for any thing like impertinence, vulgarity, inferiority of parts, or even difference of taste from herself, was at this time particularly ill-disposed, from the state of her spirits, to be pleased with the Miss Steeles, or to encourage their advances; and to the invariable coldness of her behaviour towards them, which checked every endeavour at intimacy on their side, Elinor principally attributed that preference of herself which soon became evident in the manners of both, but especially of Lucy, who missed no opportunity of engaging her in conversation, or of striving to improve their acquaintance by an easy and frank communication of her sentiments* /Jane Austen/. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Interest (Attraction, Concern, Hobby, Stake, Involvement)* характеризують ставлення індивіда до певних предметів чи явищ навколишнього світу, які мають для нього особливе значення, привабливість: *But the ministry have put us to an enormous expence by the war in America, and it is their interest to persuade us that we have got something for our money* /James Boswell/. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Popularity (Favour, Public, Rage, Standard)* передають високий рівень необхідності чи бажаності когось чи чогось в житті індивіда чи суспільства: *Were I to live in the country, I would not devote myself to the acquisition of popularity; I would live in a much better way, much more happily; I would have my time at my own command* /James Boswell/.

Субфрейм першого рівня *Advantage* охоплює такі субфрейми другого рівня як *Benefit, Dominance* та *Profit*. Субфрейм другого рівня *Benefit* заповнює слоти, які підкреслюють цінність (*Value*) або вигідність, привабливість чогось (*Good, Virtue*), окреслюють поняття фінансової вигоди (*Payments*): *The whole was tied up for the benefit of this child, who, in occasional visits with his father and mother at Norland, had so far gained on the affections of his uncle, by such attractions as are by no means unusual in children of two or three years old: an imperfect articulation, an earnest desire of having his own way, many cunning tricks, and a great deal of noise, as to outweigh all the value of all the attention which, for years, he had received from his niece and her daughters* /Jane Austen/. Слоти субфрейму другого рівня *Dominance* передають вищість становища людини чи групи людей (*Superiority, Supremacy*), домінантне становище (*Power, Authority, Command, Control, Rule*): *However, he was resolved to go down; but – by no distinct change of resolution, rather by a dominance of desire, like the thirst of the drunkard – it so happened that in passing the table his fingers fell noiselessly on the ring, and he found himself in the passage with the ring in his hand* /Thomas Stearns Eliot/. Слоти субфрейму другого рівня *Profit* виражають матеріальний бік вигоди (*Gain*): *The industry and commerce of the country, ceasing to be conducted by a set of irresponsible corporations and syndicates of private persons at their caprice and for their profit, were intrusted to a single syndicate representing the people, to be conducted in the common interest for the common profit* /Edward Bellamy/.

Субфрейм першого рівня *Pleasure* охоплює такі субфрейми другого рівня як *Happiness, Joy, Enjoyment, Hedonism* та *Wish*. Слоти субфрейму другого рівня *Happiness* виражають задоволення (*Satisfaction, Contentment*) та веселість (*Gladness, Delight*): *It was a repast to which gratitude for being again permitted to visit this spot gave sweetness; and family happiness once more smiled beneath these shades. Monsieur St. Aubert conversed with usual cheerfulness; every object delighted his senses* /Ann Radcliffe/. Слоти субфрейму другого рівня *Joy* передають невимушену атмосферу вільного часу (*Delight, Enjoyment*), задоволення (*Satisfaction*), успіху (*Success*): *This event was a great disappointment to those that apprehended him, who were flushed with hopes of the reward; but gave me great joy, as I was permitted now to continue my journey without any further molestation* /Tobias Smollett/. Слоти субфрейму другого рівня *Enjoyment* передають атмосферу невимушеності та легкості (*Fun, Relaxation, Entertainment, Satisfaction, Gusto*): *Nay, divers cynic philosophers, who had condemned this entertainment unseen, when they chanced to be eye-witnesses of their admirable dexterity, expressed their sorrow for having so long debarred themselves of such rational enjoyment* /Tobias Smollett/. Субфрейм другого рівня *Hedonism* заповнює слоти, які відображають екставертність особистості, заглибленість в себе (*Self-Indulgence, Self-Gratification*), надмірність (*Intemperance, Immoderation, Luxury*), екстравагантність (*Extravagance*): *Yes: there was to be, as Lord Henry had prophesied, a new Hedonism that was to recreate life, and to save it from that harsh, uncomely puritanism that is having, in our own day, its curious revival* /Oscar Wilde/. Субфрейм другого рівня *Wish* заповнює слоти, які вербалізують прагнення, сильність до чогось (*Desire, Want, Inclination*), вимогу чи прохання (*Request, Demand, Order*): *I am very fond of you, Cecily; I have liked you ever since I met you! But I am bound to state that now that I know that you are Mr. Worthing's ward, I cannot help expressing a wish you were – well, just a little older than you seem to be – and not quite so very alluring in appearance* /Oscar Wilde/.

Субфрейм першого рівня *Aesthetics* конституюється субфреймами другого рівня *Artist, Taste* та *Attraction*. Слоти субфрейму другого рівня *Artist* позначають людину творчої професії, митця (*Painter, Designer, Producer, Drawer, Illustrator, Creator*) або фахівця. майстра в тій чи іншій сфері (*Expert, Master, Genius, Virtuoso*): *The artist is the creator of beautiful things. To reveal art and conceal the artist is art's aim* /Oscar Wilde/. Субфрейм другого рівня *Taste* конституюють слоти на позначення стилю та смаку (*Elegance, Grace, Refinement, Style*), вподобання (*Love, Desire, Liking*), смаку як фізичного відчуття (*Flavor, Palate, Appetite*), досвіду (*Impression, Experience*): *His little dinners, in the settling of which Lord Henry always assisted him, were noted as much for the careful selection and placing of those invited, as for the exquisite taste shown in the decoration of the table, with its subtle symphonic arrangements of exotic flowers, and embroidered cloths, and antique plate of gold and silver* /Oscar Wilde/.

Wilde/. Субфрейм другого рівня *Attraction* заповнює слоти, що вербалізують зовнішню чи внутрішню привабливість особистості (*Seduction, Draw, Charisma, Charm, Appeal*) та захоплення, інтерес до когось (*Entertainment, Inrerest, Magnetism*): *It was rumoured of him once that he was about to join the Roman Catholic communion; and certainly the Roman ritual had always a great attraction for him* /Oscar Wilde/.

Субфрейм першого рівня *Fashion* містить субфрейми другого рівня *Vogue, Clothes* та *Manner*. Субфрейм другого рівня *Vogue* заповнює слоти, які позначають захоплення чимось, схильність до чогось (*Trend, Craze, Rage, Style, Look*), певний звичний, типовий чи зарактерний стан речей (*Convention, Custom, Practice*): *Madame Beck herself ordinarily wore a gray dress just now; another teacher, and three of the pensionnaires, had had gray dresses purchased of the same shade and fabric as mine: it was a sort of everyday wear which happened at that time to be in vogue* /Charlotte Bronte/. Субфрейм другого рівня *Clothes* конституюється слотами, які виражають поняття, що стосуються стилю одягу, його пошиття (*Design, Couture*) та конкретний вид одягу (*Dress, Costume*): *All being thus done decently and in order, my property was returned to its place, my clothes were carefully refolded* /Charlotte Bronte/. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Manner* експлікують те, яким чином щось відбувається (*Way, Method, Style*), системний характер предмета чи явища, певний підхід до чогось (*System, Approach*): *I was about to propound a question, touching the manner in which that operation of changing my heart was to be performed, when Mrs. Reed interposed, telling me to sit down; she then proceeded to carry on the conversation herself* /Charlotte Bronte/.

Субфрейм першого рівня *Example* охоплює субфрейми другого рівня *Instance, Precedent* та *Warning*. Субфрейм другого рівня *Instance* заповнює слоти, які репрезентують патерни, моделі, які варто наслідувати (*Case, Occassion*), ідею, прагнення, бажання чи навіть вимогу такого наслідування (*Demand, Wish, Suggestion*): *Upon my word, I am not acquainted with the minutia of her principles. I only know that I never yet heard her admit any instance of a second attachment's being pardonable* /Jane Austen/. Слоти, які заповнює субфрейм другого рівня *Precedent* (*Model, Pattern, Criterion*) експлікують систему характеристик чи ознак об'єкта чи індивіда, що сприймається як певний загальноприйнятий критерій чи модель: *He said he was glad Lord George Gordon had escaped, rather than that a precedent should be established for hanging a man for constructive treason; which, in consistency with his true, manly, constitutional Toryism, he considered would be a dangerous engine of arbitrary power* /James Boswell/. Субфрейм другого рівня *Warning* заповнює слоти, які виражають завчасно надану інформацію з метою здійснення корегуючого впливу на майбутній хід подій (*Notice, Caution, Prediction, Message*): *The duty of the soldier was plain: the man must be shot dead from ambush – without warning, without a moment's spiritual preparation, with never so much as an unspoken prayer; he must be sent to his account* /Ambrose Bierce/.

Головні висновки. Отже, на основі проведеного аналізу словникових дефініцій лексеми *beauty* як найбільш узагальненого позначення концептуалізованого англійською мовою спільнотою поняття краси та суміжних з нею й синонімічних їй номінативних одиниць, було змодельовано фреймову модель концепту *BEAUTY*, яка відображає його структуру, а також механізми та принципи функціонування у мовному та ментальному просторі сучасної англійської мови.

Перспективи використання результатів дослідження. Отримані в ході дослідження результати можуть бути використані для здійснення фреймового моделювання інших концептуальних структур.

Література:

1. Готта О. М. Прагматика функционирования ключевых концептов в риторике датских политических партий: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Москва, 2008. 220 с.
2. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лингвистичні студії*. Вип. 2. Черкаси: Сіяч, 1997. С. 3–11.
3. Кисельова А.Л. Концепт “жіночість” у вікторіанській лінгвокультурі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови”. Київ, 2007. 13 с.
4. Кофанова Г. П. Когнитивно-дискурсивний аналіз концепта глобалізації в німецьком мові: На матеріалі СМІ Німеччини: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Калінінград, 2006. 192 с.
5. Моисеева З.И. Концепты “Solidarität” и “Wohlstand” и вариативность их фреймовой структуры в немецком политическом дискурсе: на примере текстов речей и интервью канцлеров Германии Г. Коля, Г. Шредера, А. Меркель: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Нижний Новгород, 2007. 220 с.
6. Никонова Ж. В. Основные этапы фреймового аналізу речевих актів (на матеріалі сучасного німецького мови). *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Филология. Искусствоведение*. № 6. Нижний Новгород: Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования “Нижегородский государственный университет им. Н. И. Лобачевского”, 2008. С. 224–228.
7. Concise Oxford Thesaurus / M. Waite, S. Hawker, C. Bailey, Ch. Cowley. US: Oxford University Press. 975 p.
8. Digital Library, Volume 59. Directmedia, Berlin, 2002. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: IBM PC 486 і вище; 16 Mb RAM; SVGA CD-ROM, Windows 95/98/ME/2000/NT/XP. – English and American Literature.